

נדריים סח

משה שווערד

1. הר"ן מסכת נדרים דף סח עמוד א

לומר שהבעל מיפר דברים שבינו לבינה - דנדרי עינוי נפש בהדיא כתיבי כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש ובין איש לאשתו איצטריכא לדברים שבינו לבינה ולקמן באיך פירקין/נדריים/ (דף פא): מפרש מאי ניהו וקשיא ליה לתנא דבי ר' ישמעאל דברים שבינו לבינה מנא ליה ואפשר דתרתו יליף מינה, וכי היכי דבעל אינו מיפר בנדרי אשתו אלא נדרים שיש בהם עינוי ודברים שבינו לבינה הכי נמי אב אינו מיפר בנדרי בתו אלא אלו בלבד והכי איתא בספרי אין לי אלא בעל שאין מיפר אלא נדרים שבינו לבינה ונדריים שיש בהן עינוי נפש האב מנין הרי אתה דן וכו' לא זכיתי לדון תלמוד לומר אלה החוקים וגו' בין איש לאשתו בין אב לבתו על כרחין אתה מקיש את האב לבעל מה הבעל אין מיפר אלא דברים שבינו לבינה ונדריים שיש בהם עינוי נפש וכו' וגרסינן נמי בירושלמי כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפירונו אין לי אלא נדרים שיש בהן עינוי נפש דברים שבינו לבינה מנין בין איש לאשתו עד כדון בבעל באב מנין מה הבעל אינו מיפר אלא נדרים שיש בהם עינוי נפש ודברים שבינו לבינה אף האב אינו מיפר אלא נדרים שיש בהם עינוי נפש ודברים שבינו לבינה וזה שלא כדברי הר"ם במז"ל שכתב שהאב מיפר כל נדרי בתו.

2. רמב"ם יד החזקה הלכות נדרים פרק יב

(א) כל הנדרים והשבועות האב מפר ביום שמעו שנאמר כל נדריה ואסריה אבל הבעל אינו יכול להפר אלא כל נדרים ושבועות שיש בהן עינוי נפש או שהן בדברים שבינו לבינה כגון שנשבעה או נדרה שלא תכחול או שלא תתקשט שנאמר בין איש לאשתו:

3. כסף משנה על הלכות נדרים פרק יב הלכה א

כל הנדרים והשבועות וכו' שאין הבעל מפר אלא נדרי עינוי נפש. מבואר בתורה. ומ"ש דה"ה שמפר נדרים שבינו לבינה בר"פ בתרא דנדריים (דף ע"ט ע"ב) יליף לה מקרא. אבל מ"ש שהאב מפר כל מין נדרים ושבועות, הרא"ש והר"ן כתבו שם שגם האב אינו מפר נדרים שאין בהן עינוי נפש וכתב הרא"ש דהכי איתא בהדיא בספרי. וכתב בעל מ"ע שחכמי לוני"ל הקשו לרבינו מההיא דספרי, והשיב דקשה לו עליה מדלא אישתמיט שום אחד משני הגמרות ולא התוספתא להזכיר אותה דרשא דספרי ולפיכך סובר דליתא לההיא דרשא אלא אליבא דר"ש דסתם ספרי כוותיה ולא קי"ל הכי אלא נקיטינן כפשטיה דקרא שלא חילק באב אלא אמר כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום עכ"ל. ודבר תימה הוא לדחות ברייתא דספרי משום דלא נזכרה בגמרות ובתוספתא ואע"ג דסתם ספרי ר"ש כיון דלא אשכחן מאן דפליג עליה בהא משמע דדברי הכל היא ובכמה מקומות פוסק רבינו כברייתא דספרי אע"פ שלא נזכרה בגמרות ולא בתוספתא...

4. סוכת דוד

להפר לבדו ע"כ, וחזינן דמכיון שנתארסה מקרי שיצתה מרשות אב, וגם שנכנסה לרשות ארוס, ויצתה מרשות אב לענין שאינו יכול להפר לבדו, וחסר לאב הרשות, ולכן במת הבעל בעינן לדין של נתרקנה שתחזור לרשותו ולא אמרינן דוהו דין דממילא דמכיון שנסתלק הארוס ממילא אב מפיר לחודי' ולכן מכיון שיצתה מרשות אב ונכנסה קצת לרשות ארוס שוב אינה ברשות אב ג"כ לגבי סתם נדרים דאין ארוס מיפר, דמ"מ גופה הוה נמי ברשות ארוס וחסר זה בדין רשותי דאב, ולכן שוב אין האב יכול להפר אף בסתם נדרים שאין לו לארוס דין הפרה עליהם מכיון שיצתה קצת מרשות אב ועיין לעיל ס"ו: (אות ה') ולזה

צריך לשתפותי דארוס, אבל לענין כל נדרים הלא ארוס אינו זוכה כלל, וא"כ למה יעכב את האב ולמה לא יפר האב לבדו בכל נדרים שאינו ע"נ ובל"ב.
| וצ"ל כפי מה שכתבנו לעיל ס"ו: (אות ד') דלענין להפר בעינן שני דברים שהנדר יהי ברשותו וגם הגברא תהי ברשותו, ולכן בארוסה מכיון שנכנסה קצת לרשות ארוס דהא זה הוי יציאה מרשות אב וכדאיתא קידושין ד', יציאה דכוותא קא ממעט וכו' בהפרת נדרים מיהא נפקא לי מרשותי, ופירש"י שאינו יכול

5. לחם משנה על הלכות נדרים פרק יב הלכה א

כל הנדרים וכל השבועות וכו'. [1] דעת רבינו ז"ל [2] שלא כדעת המפרשים לחלק בין אב לבעל דאב מפר כל נדרים ובעל מפר דוקא נדרי עינוי נפש ושבינו לבינה [3] והטור ז"ל בסימן רל"ד כתב בשם ה"ר יחיאל דעת שלישיית שקודם שנתארסה מפר כל נדריה אבל נתארסה ומת הבעל וחזרה לרשותו אז אינו מפר אלא נדרי עינוי נפש ...

6. שו"ע יו"ד סימן רלד

(נח) [1] יש אומרים שגם האב אינו מפר נדרים שאין בהם עינוי נפש. [2] ויש מי שמתיר. [3] ויש מי שחולק, שקודם שנתארסה מפר לה כל נדריה, אבל נתארסה ומת הארוס וחזרה לרשותו, אז אינו מפר אלא נדרי עינוי נפש:

7. שלמי נדרים מסכת נדרים דף סו עמוד ב

במשנה נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. ראוי לבאר קצת בדרך כלל בטעם הפרת נדרים אב לבתו ובעל לאשתו, ונערה המאורסה דאביה וארוס שניהם מפירין נדריה, אם הוא רק גזרת הכתוב או דיש ג"כ איזה טעם וסברא בזה מהיקש השכלי. הנה בהפרת בעל לאשתו מצינו בכמה מקומות בגמ' (שבת מו: יבמות כט. לקמן עג ב) שאמרו כדרב פנחס משמיה דרבא דאמר כל הנודרת ע"ד בעלה היא נודרת. והא דאינו מיפר רק נדרי עינוי נפש ודברים שבינו לבינה ולא שאר נדרים, צ"ל דמאי דאיכפת ליה לבעל, [היא] נודרת על דעתו. אבל מאי דלא איכפת ליה לבעל כגון שאר נדרים שאינן לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה, [היא] אינה נודרת על דעתו. ... וכל זה הטעם הוא בהפרת בעל לאשתו. אבל בהפרת אב לבתו לא מצינו מפורש בגמ' שיאמרו משום דכל בת הנודרת בעודה ברשות אביה שהיא נודרת ע"ד אביה. וגם לפמ"ש לעיל בשם הרשב"א דהא דנודרת ע"ד בעלה הוא מטעם דאיהי מכוונה שלא תתגנה על בעלה, בבת לאב מאי שייך שלא תתגנה עליו. ואולי יש לומר דמטעם איבה נגעו בה ולהכי היא נודרת ע"ד אביה שחוששת על קפידת אביה בנדריה כי האב זכאי בבתו בקדושיה, ואם היא נדרנית אפשר שלא יקפצו בנ"א עלי' לישאנה, והוא זכאי בקדושיה בכסף כו'. ומוכרחים אנו ג"כ לומר דעיקר הקפידא על נדרנית הוא בנודרת בדברים שיש בהם עינוי נפש או בדברים שבינו לבינה. ועיין כתובות (דף עב ב) המקדש את האשה ע"מ שאין עלי' נדרים כו' ובברייתא שם באלו נדרים אמרו שלא תאכל בשר כו' ושלא תתקטש בבגדי צבעונים כו' רב אשי אמר כו' דקפדי בה אינשי הוי קפידא, מידי דלא קפדי ביה אינשי לא הוי קפידא קפידא, וע"ש בתוס' דהיינו כשהתנה בסתם ע"ש. ולשיטת הרמב"ם [שיבואר לקמן] דסובר דאב מיפר לכל נדרי בתו אפילו בשאר נדרים שאין בהן עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה. יסבור דהפרת האב אינו מטעם מידי דהוי קפידא לאינשי אלא כיון שמשועבדת ברשות אביה לקדשה אפילו למוכה שחין, כל מעשיה תולה בדעת אביה, ואפ"ה גוה"כ הוא דהאב דוקא בלישון הפרה צריך שיאמר לה ולא בלישון אחר... ומעתה נחקורה עוד בנערה המאורסה דאביה ובעלה שהוא הארוס מפירין נדריה ביחוד, אם הטעם הוא ג"כ משום דנודרת ע"ד שניהם ולכן בעינן שיהיו שניהם מפירין, או דהכא ליכא האי טעמא. וקצת ראייה יש להוכיח דהכא שאני, דהא נערה המאורסה שהאב והארוס מפירין נדריה הוא אפילו בנדרים שנדרה קודם שנתארסה, וליכא למימר שנדרה אז ע"ד הארוס, שלא היה אז ארוסה כלל ולא נדרה אלא ע"ד אביה בלבד, ואפ"ה צריך שיפרו שניהם. ואולי כיון שעומדת להתארס יחבה דעתה ג"כ ע"ד מי שתהיה ארוסה לו. ויש לעיין דא"כ בקטנה בת י"א שנה שנדריה נבדקין דאם היא ארוסה הדין ג"כ שאביה והארוס מפירין נדריה כמבואר בר"ן, וקטנה אינה עומדת להתקדש, עיין קדושין (דף מא א) אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה ובכה"ג לא יחבה דעתה עליה וצ"ע:

8. קרן אורה על מסכת נדרים דף סח/א

ויש להסתפק לדברי הרמב"ם ז"ל (בפי"ב ה"א הנ"ל) אם הפר האב לארוסה בשאר נדרים אי הפרתו לאו כלום היא ולוקה אם עברה על נדרה, או מיקליש קליש לאיסור בהפרתו דלגבי דידיה אין חילוק, ובכל נדרים הוא מיפר. ואפשר מהני הפרתו להקליש האיסור. ויתבאר בזה לקמן בס"ד (ע"א עמ' א' בד"ה והנה):

9. הר"ן מסכת נדרים דף סח עמוד א

איבעיא להו בעל מיגז גיזו או מקלש קליש - כלומר ארוס שאינו מיפר אלא בשותפותיה דאב כשמפר חלקו מיגז גיזו כלומר שחיתך חצי הנדר לגמרי ומבטלו וחציו נשאר חזק כבתחלה ולא אקליש ליה כלל או מקלש קליש דלא נימא תחתך חצי הנדר דלבטל ההוא פלגא ואידך פלגא כדקאי קאי אלא בהפרת הארוס מקלש הוא דקליש ליה כוליה נדר [I] ודקא מיבעיא ליה בארוס ה"ה באב וחד מינייהו נקט.

10. קרן אורה על מסכת נדרים דף סח/א

גמרא איבעיא להו בעל מיגז גיזו או מיקליש קליש כו'. יש לדקדק מנ"ל להש"ס כלל דהפרת האחד עושה פעולה בלא הפרת חבירו, ודלמא הפרת האחד לאו כלום היא והאיסור כדקאי קאי. ... [1] וצ"ל לשיטת תלמודין דפשיטא להו מסברא דהכא הפרה דחד על כרחך עושה מקצת דבר, או גיזו החצי או קלושי מיקליש בכלול. ומשמע מהא דמיבעי להו בסתם דאפילו אם הקים האחד מהני הפרת השני לגזו או לאקלושי, דלא מסתבר למימר דלא מיבעי להו אלא קודם הפרת השני או שמת השני בלא הקמה, אלא ודאי משמע דבכל גווני מהני הפרת האחד. ולקמן בשמעתין (בעמ' ב' ד"ה שמע) יתבאר בארוכה בס"ד:

11. סוכת דוד [2]

ולפי"ז גיחא כאן דמשו"ה הוכרח הש"ס לומר דאו מיגז גיזו או דמקליש, דאם נימא דבשעת ההפרה דאחד לא חל מידי ורק לאחר הצירוף עם הפרת השני חלה אן, א"כ איך מהני בהפר זה שחרית וזה ערבית ונימא דכלתה דיבורו וע"כ דחיילא ההפרה לכהפ"ח לענין מקליש והוי כמו במשוך פרה ותקנה מעכשיו ולאחר ל' דקנה דכיון דמתיחל הקנין מעכשיו אי"כ כלתה וכמו"כ בהפרה.

12. שערים מצויינים בהלכה [3]

כאן אי גם הכא אמרינן בזה דמיגז ליה או מקליש ליה. ונראה לי עוד דאפשר לומר הא דמצינו במס' יבמות (פ.ח.) דסמכו חכמים להאמין עד אחד שאומר שמת בעלה כדי להתיר האשה לינשא, וסמכו על סברא מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלתה [עי"ש בדברינן דכיון דחזינן דעד אחד קם לשבועה, הרי דקצת פעולה עושה העד, סמכו על הסברא מתוך חומר שהחמרת כו' להתירה.

וכדקאי קאי, עי"ש שהאריך בזה. ונראה לי משום דמצינו בכרייתא במס' כתובות (פז:): דדריש עה"כ (שפטים יט-טו) "לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת", לכל עון ולכל חטאת אינו קם אבל קם הוא לשבועה, פי' שאין עד א' יכול לחייבו לשלם, אבל מחייבו לישבע והוא שבועה דאורייתא, והרי דגם עד אחד עושה מקצת פעולה, ולכן מסופק

13. סוכת דוד

בהחצי ומיגז גיזו ואם כ"א יש לו כולו לכן הפרתו פועלת בכלול לעשות מקליש קליש. אבל יותר נראה דכ"א יש לו זכות על כל הנדר ועושה מעשה הפרה על כל הנדר, והספק הוא רק במה שפועל על הנדר, אם הוא פועל בחצי ולכן מיגז גיזו, או שהוא פועל בכלול ולכן מקליש קליש (אבל אין לתלות זה אם זהו שני מעשה הפרה ולכן מיגז, או שהוא הפרה אחת ולכן מקליש, דהלא אפילו מקליש ג"כ י"ל דהם שני הפרות ועיין לקמן ס"ט אות י' בזה.

טז) והנה אם מיגז גיזו או מקליש קליש, לכאורה ה"י מקום לומר דהשאלה היא בזה אם הפרתו פועלת רק בחצי הנדר או אמרינן דמיגז גיזו, או דהפרתו פועלת בכל הנדר ולכן מקליש כל הנדר, וי"ל דזהו תלוי מהו ענין השותפות בנערה המאורסה אם הפשט דכל אחד יש לו החצי או דכל אחד הוא בעלים על כל הנדר, ורק דכיון שיש שני בעלים צריכין ששניהם יפירו ולדוגמא כמו הדין ירושה דכל יורש ויורש הדין ירושה שלו הוא על הגכסים ורק כיון דאיכא עוד יורשין חולקין ביניהם, והנה אם מיגז גיזו או הפשט דכ"א יש לו החצי של הנדר ולכן כח ההפרה הוא רק

14. הר"ן מסכת נדרים דף סח עמוד א

דנדרה מתרין זיתים - ידועין ואכלתנון לתרווייהו. אי אמרת מיגז גיזי לקיא - דנהי דבהפרת ארוס פקע איסור דחד זיתא אידך כדקאי קאי ולקיא עליה מיהו כיון דלא ידעינן הי מינייהו קאי באיסוריה לא לקיא עד דאכלה תרווייהו.

15. שלמי נדרים מסכת נדרים דף סח עמוד א

בר"ן ד"ה [אי אמרת] מיגז גיזי לקיאי כו' מיהו כיון דלא ידעינן הי מינייהו קאי באיסורא לא לקיא עד דאכלה תרווייהו עכ"ל. עיין בחולין (דף צא א) גבי גיד הנשה דר' יהודה סובר דאינו נוהג אלא באחת והדעת מכרעת את של ימין, ואמרינן שם דאי דעת נוטה קאמר וספוקי מספקא לי' **אפי' אכל מזה כזית ומזה כזית אינו לוקה משום דהו"ל התראת ספק. וצ"ל דהכא מיירי כשאכל אותן בבת אחת.** ועי' בתוס' שם ד"ה אלא אי אמרת כו':

16. הר"ן מסכת נדרים דף סח עמוד א

ואי אמרת מקלש קליש - ליכא מלקות דהא קליש ליה כוליה נדרא וליכא אלא איסורא בעלמא, ומקשו הכא למה לי תרין זיתין דנקט דהא בפ' שבועות שתיים בתרא (שבועות דף כב) א"ר פפא דבכל שהוא בקונמות לוקה [1] י"ל משום דאיכא התם מאן דס"ל דאפי' בקונמות לא לקי עד דאיכא כזית נקט לה הכא הכי לרווחא דמילתא [2] א"נ משום שבועה נקט לה דבכלל נדר שבועה כדאמרינן לעיל נדר גדול נדר לאלהי ישראל ובשבועה בפחות מכשיעור ליכא מלקות [3] א"נ דלוקה דקאמר הכא לוקה בקרבן קאמר לענין מעילה דלכ"ע ליכא קרבן בפחות מכשיעור ואשכחן דכוותיה כדאמרי' (ב"מ מג) ילקה ביתר ובחסר, הרשב"א ז"ל.

• חדושי רע"א על נדרים דף סח/א

בא"ד ליכא קרבן בפחות מכשיעור. **ק"ל הא לענין קרבן שיעורו בפרוטה כדין מעילה** כדאיתא בשבועות דף כב ע"א **ולא תליא כלל בכזית וצ"ע.**

• דבר יעקב מסכת נדרים דף סח עמוד א

[ט] ... **האו"ש מתרץ דהכא מיירי שלא אסרה בהנאה אלא אסרה באכילה דהיינו שאמרה אכילת שני זיתים עלי, דכיון שאסרה באכילה, הוי שיעורה כשיעור איסורי אכילה דהיינו כזית. ואמנם פחות מכזית יהיה אסור מדין חצי שיעור אבל לא יהיה חיוב קרבן מעילה.** ולפ"ז מוכיח האו"ש שגם בקונם שאסר עצמו דבר באכילה איכא מעילה וחיוב בקרבן, ולא רק בקונם שאסר בהנאה, ונפשט הספק של המל"מ [מעילה ד - ט הנ"ל לה. אות יא, ע"ש] שמסתפק בזה. בשי"ר דוד [אות עג] מקשה דאם מיירי שאסרה רק באכילה, א"כ גם השיעור לענין מלקות יהיה בכזית, ולמה הוצרך הר"ן לתרץ שמירי לענין קרבן.

• רש"ש על נדרים דף סח/א

ר"ן ד"ה ואי אמרת מיקלש כו'. א"נ כו' בקרבן קאמר כו' דלכ"ע ליכא קרבן בפחות מכשיעור. **מה שהקשה בגה"ש דלענין קרבן שיעורו בפרוטה כו'. עמש"כ בפסחים** (לג) בתד"ה אף בישוב דבריו בס"ד:

• רש"ש על פסחים דף לג/א

תוס' ד"ה אף. וא"כ מ"ט דרבנן כו'. לעד"נ דע"כ ל"א ומינה מה תרומה בכזית אלא לרבי דיליף אכילת הקדש מאכילת תרומה לענין מיתה ודוקא באכילה כמ"ש לעיל **וא"כ החיוב הוא על אכילה דוקא ולא על הנאה כמו תרומה דחיובה רק באכילה שפיר** אמרינן ומינה. אבל לרבנן באכילת הקדש הוה ג"כ החיוב על ההנאה ולא גרע משאר הנאות דחייב בהן בש"פ כמ"ש לעיל ולא בעינן כזית. וכן לרבי בשוגג לענין קרבן וחומש נ"ל דג"כ לא בעינן כזית רק דיהיה ש"פ כמו בשאר הנאות ונכון בס"ד. **ונ"ל עוד דבאכילת הקדש אי איכא כזית אע"ג דלית בה ש"פ חייב לכ"ע אליבא דרבנן דא"ש משום דילפינן מתרומה. ובה א"ש דברי הר"ן (בנדרים סח) ד"ה ואי אמרת מיקלש כו' וינצל מקושיית הגה"ש עליו שם.** והא דאמרי' (בכריתות כג) באכילת קדש דלית ביה ש"פ אתיא לא"ש. אולם מהירושמי פ"ו דתרומות במשנת גנב תרומת הקדש ואכלה דמחלק ביש בו כזית בין אין בו ש"פ ליש בו וכן ברמב"ם פ"י מה"ת הל' כ"ד משמע דלא כמש"כ וכן התנה הרמב"ם בספ"ח מהל' שגגות באכל נותר שא"ח אשם מעילות עד שיהא בו ש"פ:

וכונתו לתרץ לפי הר"ן דיש שני אופכי מעילה א' ע"י ההנאה שנוטל מן ההקדש שיווי של פרוטה וזהו מדין גזל אתיגן עלה וראי' לזה הביאו האחרונים מב"ק כ: דאם זה נהנה וזה לא חסר פטור ליכא ג"כ מעילה בזה, ורק אם בהדיוט חייב לשלם אז יש מעילה בכה"ג שנהנה מההקדש בשיעור פרוטה, וחזיבן דזהו מדין גזילת הקדש וגזילה הוא בדין ממון ולכן השיעור הוא פרוטה (ועיין סוכ"ד כתובות ל': אות נ"ב בזה) אבל יש עוד אופן של מעילה אם אכל הקדש וזה ילפינן מתרומה והתם בא המעילה ע"י איסור האכילה ואז שיעורו בכזית דזהו חשיב אכילה ואע"פ שלא שוה פרוטה כל הכזית מ"מ כיון שעבר ואכל איסור הקדש ונהנה בכזית יש בו מעילה וזהו הדין מעילה לא מדין גזילת הקדש רק מדין איסור הנאת אכילה דהקדש, ובוה מיירי הר"ן כאן שאין הכזית שו"פ ורק מדין אכילת הקדש יש בו מעילה ולכן צריכין דוקא כזית.

17. הר"ן מסכת נדרים דף סח עמוד ב

חזינא להו לקמאי ז"ל דאמרי דמאי דקתני לא הספיק הבעל לאו דוקא ובכדי נסביה ובאינך בבי אחריני נמי הכי אמרי' ולא סליק להו פירושא לפום עניות דעתין ומשום הכי חזינא לפרושינהו להני בבי - והכי מתחזי לי דהאי דנקט ולא הספיק הבעל לרבותא נקטיה דאע"ג דלא נראו נדרים הללו לארוס ולא זכה בהן וכדאמרינן לקמן אימא ה"מ בנדרים שלא נראו לארוס דאלמא כל שלא נראו לו הורע כחו בהן וסד"א דכיון דאב הפר ובעל לא זכה כלל כי מיית ליה אקליש ליה האי נדרא טובא ולא משתייר ביה אלא פורתא וסד"א דלהוא פורתא תסגי ליה בהפרת בעל קמ"ל דאע"ג דהאי נדרא אקלש ליה טובא להוא פורתא נמי דמשתייר ביה לא מצי בעל מיפר וכי היכי דאשמעינן ברישא דאף על גב דלא אקליש נדר כלל דהיינו שמע הבעל ושתק דאפילו הכי אב מצי מיפר הכא נמי אשמעינן דאף על גב דאקליש ליה טובא בעל לא מצי מיפר.

18. תוספות מסכת נדרים דף סח עמוד ב ד"ה ה"ג שמע

ה"ג שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב אינו יכול להפר - ע"י הבעל דלא נתרוקנה לרשות הבעל ולא סגי בהפרת אב והבעל אינו מיפר דבעינן אב קיים בשעת הפרת הבעל הלכך הפרה דאחר מיתת האב לא כלום היא ובהפרה שהפר האב לפני מותו לא סגי כיון דהבעל לא הפר.

19. רא"ש (פירוש לש"ס) מסכת נדרים דף סח עמוד ב

שמע אביה והפר ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל. ואינו יכול להפר חלקו תימה כיון שהאב הפר חלקו למה לא יפר הבעל חלקו אחר מות האב דהא דאמרינן מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל היינו היכא דלא הפר האב והיה צריך הארוס להפר כל הנדר והוא אינו יורש זכות האב אבל היכא שכבר הפר האב חלקו למה יגרע כח הבעל במיתת האב שלא להפר חלקו וי"ל כיון

דלא נגמרה ההפרה בחיי האב נתבטלה גם הפרת האב והוא צריך להפר הכל וכן מוכח מהא דקאמר שמע הבעל והפר נתרוקנה רשות לאב דמשמע דירוש רשות הבעל וצריך להפר כל הנדר מדלא קאמר מפר האב חלקו אלמא נתבטלה הפרת הארוס כיון שלא נגמרה כל ההפרה בימיו ה"ג נתבטלה הפרת האב:

20. שערים מצויינים בהלכה

להפר אלא שניהם כאחד]. ולא מצאתי ביאור לדברי הרא"ש, אבל נראה לי קצת ראייה לזה דכמו שמת האדם ונתבטל מהעולם כמו כן נתבטלו דבריו, דכתוב בתשו' הרמ"א (סי' מא) בזה"ל, דאף אם חל הנדר על אביהם, אין היתומים צריכים לקיים, אלא משום מצוה לקיים דברי אביהם ואין כופין אותם על זה, ובתשב"ץ (ח"ב סי' נג) כתב, דאין האדם במיתתו לא מלך ולא נביא שיקיימו החיים את דבריו, ואין שלטון ביום המות, ולא אמרו

לקיים דברי המת אלא לענין ממנו, וגם בזה יש חילוקים, והרי מוכח מהדברים שאמר האדם אין להם קיום במיתתו, ולכן בנדון זה הכא שמת האב נתבטל ההפדה שלו, והדין אומר ששניהם מפירים, כן נ"ל להסביר דברי הרא"ש. ועי' בשו"ע (ח"מ סי' רנב) בענין מצוה לקיים דברי המת.

21. תוספות מסכת נדרים דף סח עמוד ב ד"ה שמע בעלה

שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת האב אין הבעל יכול להפר שאין הבעל מיפר אלא בשותפות - ודאי מרישא שמעינן לה אלא משום דבעי למיתני איפכא גבי האב תניא נמי הכי גבי בעל שמע אביה והפר לה ולא הספיק בעלה לשמוע עד שמת חוזר אב ומיפר חלקו של בעל וזה לא שמעינן מרישא דהכא הפר אב בחיי בעל ולא הועילה כלום אותה הפרה שוב לא תועיל הפרתו דלא מצינו ב' הפרות באדם אחד לכך אשמעינן דחוזר אב ומיפר.

22. דבר יעקב מסכת נדרים דף סט עמוד א

שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חוזר האב ומפר חלקו של בעל - [1] הר"ן מבאר דהפרת האב לא נתבטלה, ולכן האב א"צ שיחזור ויפר חלק עצמו אלא חלק הבעל. [2] הרא"ש מבאר [אליבא דב"ה] שהפרת האב נתבטלה, ואף על פי שנתבטלה לענין הפרת עצם הנדר, מ"מ מיד כשהפר האב מקלש קליש הנדר, וזה לא נתבטל.

הגרנ"ט [סימן ס] מקשה לפי הר"ן למה אין הפרת האב מתבטלת. הרי אחרי מות הבעל לא חזיא לאצטרופי [כיון שהנדר הוקלש] וא"כ היא צריכה להתבטל. [1] ותירץ דהר"ן לשיטתו [להלן ע"א א] שס"ל אם נתארסה אח"כ אביה ובעלה האחרון מפירים נדריה אפ"ל ב"ה, ומש"ה לא בטלה הפרתו כיון דחזיא לאצטרופי בהדי ארוס אחרון. [2] החזו"א [סימן קלו אות ה ד"ה יש] מתיר דאם נאמר שהפרת האב מתבטלת, א"כ הנדר לא הוקלש ושוב יוכל האב לרשת הנדר ולהפר במקום הבעל, אלא שאם האב מפר במקום הבעל שוב יש צירוף להפרת האב שמקודם ואז הנדר הוקלש ואינו יכול לרשת זכות הבעל, וא"כ חוזר הדבר שאם יש מקליש ליכא נתרוקנה, ואם ליכא נתרוקנה ליכא מקליש וחוזר חלילה, ולכן א"א לבוא לידי סיום שהוא יוכל להפר, כיון שאם יפר תבטל ההפרה מחמת שהנדר הוקלש.

23. שערים מצויינים בהלכה

שאינן בו מלקות. ומצינו כזה במס' יומא (פה:):
דאם עבר על עבירות חמורות דצריך תשובה ויוה"כ, דאם עשה תשובה, התשובה תולה ויוה"כ מכפר, דהיינו ע"י התשובה מקליש העון ויוה"כ גומר הכפרה, וכן אם עבר על כריתות ומיתות ב"ד אמרינן שם (פו.) דתשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין דהיינו גומרינן, והיינו דכל שצריך שתים, האחד מקליש עד שיבא השני ויגמר. ועי' ברמב"ם (תשובה פ"א ה"ד) דתשובה ויוה"כ תולין ויסורין הבאין עליו גומרינן הכפרה.

דף סט. לב"ה מקלש קליש ש"מ. וא"כ הא קי"ל כב"ה דמקליש קליש. וכתב בשו"ע (י"ד סי' רל"ד ס"ה) דהקל איסורו

24. שיטה מקובצת על נדרים דף סט/א

[III] אומר רבי מדקא מיבעיא ליה בעל מיגזו גיזי שמעינן דבאב פשיטא ליה דמיגזו גיזי דלא גרע מעיקרא כי מפר שלא בשותפות. [והא דאמר] לבית הלל מיקלש קליש פירוש דלא מצינו הפרת האב לקלישות ולא קאי במקום בעל דקליש היכא דהפרה אחרינא מכח הבעל קא אתיא. הרא"ם ז"ל:

האם נתרוקנה רשות הבעל לאב - שיפר האב את הנדר באופנים דלהלן, או לא?

מת בו ביום	מת יום לאחר כך	
נתרוקנה רשות לאב		לא שמע הבעל כלל
נתרוקנה רשות לאב	נתרוקנה רשות לאב [4]	שמע והפר
נתרוקנה רשות לאב	לא נתרוקנה - דהוי קיום	שמע ושתק
לא נתרוקנה		שמע וקיים

נדרים דף סח:

מה הם הד' מקרים שמונה הברייתא ומה הדין בהם?

מי שמע?	מי מת?	הדין	
שמע האב והפר	ומת האב [5]	לא נתרוקנה לבעל [6]	א.
שמע הבעל והפר [7]	ומת הבעל	נתרוקנה לאב [8]	ב.
שמע הבעל והפר	ומת האב [9]	לא נתרוקנה לבעל [10]	ג.
שמע האב והפר [11]	ומת הבעל	לב"ש	נתרוקנה לאב [12]
		לב"ה	לא נתרוקנה לאב [13]

[4] אע"פ שנתבטלה הפרתו במותו, מ"מ כיון שגילה הבעל דעתו דלא ניחא ליה בההוא נדרא - מאי הוה ליה למעבד, ולכן יכול האב להפר.

[5] וחידישה הברייתא ש"אפי' שלא הספיק בעל לשמוע עד שמת האב" לא נתרוקנה רשותו, וביאר הר"ן שהחידוש בזה, שהגם שהנדר הופר בהפרה טובה מאד ע"י האב, ולא היה כאן אפי' שמיעה אצל הבעל באותו זמן (דשמיעה היא מכנסת את הנדר לרשות השומע), אפי"ה לא נתרוקנה הרשות לבעל.

[6] הטעם, דאיך שמת המיפר בטלה הפרתו, ועכשיו צריך שהבעל יפר את הכל, והדין הוא שאין הבעל יורש את זכות האב, ולכן לא נתרוקנה הרשות לבעל.

[7] מקרה זה כבר הוזכר לכאורה כבר ברישא (בעמוד א') גבי "שמע והיפר ומת" וכו', וביאר הר"ן שיש במקרה זה חידוש, שכאן מיירי אפי' בכה"ג שלא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל (וברישא לא נזכר "לא הספיק" וכו'), והחידוש בזה, שאפי' שלא הספיק האב לשמוע והוקלש הנדר הרבה ע"י הפרת הבעל (דהרי אפי' לא נכנס לרשות האב) בכל אופן אמרינן דנתרוקנה לרשות האב, הגם שיש לפנינו נדר קלוש מאד, ולא אמרינן שאין כאן מה להוריש.

[8] והוא צריך לשוב ולהפר את חלק הבעל, כיון שכשמת הבעל התבטלה הפרתו.

[9] גם כאן מיירי שמת האב קודם שהספיק לשמוע, וזה כדי לתרץ מדוע חוזרת הברייתא לומר שלא אמרינן נתרוקנה רשות לבעל, הגם שכבר במקרה הראשון למדנו זאת (בשמע האב והפר ומת). והתירוץ, דלעיל שמת האב - ובטלה הפרתו, הרי שעתה הבעל צריך להפר את כל הנדר (חלקו וחלק האב), ובזה אמרינן שלא נתרוקנה לו הרשות. אולם כאן מיירי שהפר הבעל ומת האב, שלא בטלה הפרת הבעל, ורק נשאר לו להפר חלק האב, בכל אופן לא יכול להפר, ואפי' שלא נכנס הנדר כלל לרשות האב - דלא שמע ממנו קודם שמת, ג"כ לא מיפר.

[10] וכאן אמרה הברייתא טעם חדש, ומשום שאין הבעל מיפר אלא בשותפות, וכיון שמת האב אי אפשר שהארוס יפר לבד את כל הנדר.

[11] דין זה שונה מכל הרישא של הברייתא בעמוד א', ששם מיירי שלא היפר האב עדיין, ואילו כאן מיירי בהיפך שכבר היפר האב קודם.

[12] פי', כיון שמת הבעל בלא להפר קודם, הרי שחלקו לא מופר, ולכן חוזר האב ומיפר חלק הבעל. (וס"ל שאב או בעל מיגז גי"ז הנדר, ומפירים חצי הנדר וחצי נשאר בכוחו, ויש מה להוריש).

[13] דכיון שכבר היפר האב את הנדר - הרי הוקלש כל הנדר, וא"כ כשמת הבעל אינו יכול האב לרשת את הנדר, משום שאין כאן נדר חשוב להוריש.